

Valtuutettu Hannu Peurasaaren ja viiden muun valtuutetun aloite liikunta- ja liikkumisvaikutusten ennakoarvioinnin ottamisesta vakiintuneella tavalla osaksi päätösten vaikutusten ennakoarviointia (EVA).

Kaupunginvaltuusto 12.06.2023 § 63

Valtuutettu Hannu Peurasaari esitti seuraavan aloitteen:

Valtuustoaloite liikunta- ja liikkumisvaikutusten ennakoarvioinnin ottamisesta vakiintuneella tavalla osaksi päätösten vaikutusten ennakoarviointia (EVA).

Kunnallisten päätösten vaikutusten ennakoarviointi on osaksi lakisääteistä ja osaksi vapaaehtoista. Vaikutusten ennakoarviointi (EVA) on systemaattinen tapa arvioida ennalta valmisteltavan päätöksen vaikutuksia, se on suunnittelun ja päätöksenteon työväline ja yksi arvioinnin muodoista.

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi edistää tietoon perustuvaa päätöksentekoa, strategian mukaisia päätöksiä, tuo lisää avoimuutta päätöksiin ja sitoutumista päätökseen ja sen toimeenpanoon. Se vahvistaa monialaista yhteistyötä, se tukee arvoista ja tavoitteista keskustelua ja auttaa tehtyjen päätösten perustelussa. EVA voi vähentää uudelleen valmisteltavien asioiden määrää. Vaikutusten hyvin tehty ennakoarviointi lisää päätösten painoarvoa.

Osana eri hallinnontasojen suunnittelua ja päätöksentekoa tulee tehdä vaikutusten ennakoarviointia, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa ja lisätä ymmärrystä suunnitteilla olevan toimenpiteen vaikutuksista.

Valtioneuvoston julkaiseman Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyöryhmän loppuraportin mukaan erilaisissa ennakoarvioinneissa ei ole arvioitu riittävästi toimenpiteiden vaikutuksia liikuntaan ja liikkumiseen.

Väestön liian vähäinen liikkuminen on yksi merkittävimmistä suomalaisen yhteiskunnan haasteista. Lapsista vain noin kolmannes ja aikuisista 40 % liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Yli 70-vuotiaista vain joka kolmas ja yli 80-vuotiaista joka viides täyttää terveystieteiden suositukset.

Valtion liikuntaneuvoston mukaan kaikkien hallinnonalojen ja -tasojen päätöksillä ja toimilla vaikutetaan väestön liikkumiseen ja liikuntaan. Mitä enemmän on kyse terveystieteiden ja etenkin arkiliikkumisen sekä niiden olosuhteiden edistämisestä, sitä enemmän on merkitystä muiden hallinnonalojen kuin liikuntahallinnon toimenpiteillä. Väestön riittämättömään liikkumiseen puuttuminen edellyttää liikkumisen kysymysten huomioimista kaikkien hallinnonalojen ja -tasojen valmistelussa ja päätöksenteossa. Valtion liikuntaneuvoston mukaan nykyisin eri hallinnonalojen vaikutusten arvioinneissa ei monesti huomioida toimenpiteen tai päätöksen vaikutuksia väestön liikkumiseen ja liikuntaan. Myöskään liikuntatoimen päätösten vaikutuksia ei aina arvioida systemaattisesti.

Viime vuodesta lähtien EVA on vaikuttanut HYTE-kertoimeen eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosaan. Eli hyvin tehdyllä ennakoarvioinnilla voidaan vaikuttaa kunnan saaman valtiosuuden lisäosan tasoon.

Ennakoarvioinnissa voidaan tehdä arvioita päätösten liikunta- ja liikkumisvaikutuksista esimerkiksi seuraavan jaottelun mukaisesti:

1. Suorat vaikutukset ihmisten liikuntaan ja liikkumiseen (esimerkiksi kävelyyn ja pyöräilyyn tai liikuntakasvatukseen) Vaikuttaako toimenpide tai päätös suoraan ihmisten liikuntaan ja liikkumiseen?
2. Vaikutukset fyysiseen arkiympäristöön, kuten rakennettuun ja rakentamattomaan ympäristöön (esimerkiksi asuin-, päiväkotij- ja koulurakennukset, palvelutalot sekä näiden lähiympäristöt, luonto- ja virkistysalueet sekä liikennejärjestelmät) sekä yhdyskuntarakenteeseen (eri toimintojen sijoittuminen sekä niitä yhdistävien liikenneväylien sijoittuminen ja saavutettavuus). Vaikuttaako toimenpide tai päätös siihen, miten arkiympäristö tukee ihmisten liikuntaa ja liikkumista sekä mahdollisuuksia kulkea eri matkoja aktiivisilla kulkutavoilla (esimerkiksi kävellen tai pyöräillen)?
3. Vaikutukset arjen rakenteeseen (esimerkiksi työaika ja sen joustavuus, etätö sekä koulu- tai opiskelupäivä) ja palveluihin (esimerkiksi varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut sekä sosiaali- ja terveyspalvelut). Vaikuttaako toimenpide tai päätös siihen, miten arjen toiminnoissa voidaan edistää ihmisten liikuntaa ja liikkumista, kuten osana sosiaali- ja terveyspalveluita?
4. Vaikutukset liikuntaa ja liikkumista edistävien toimijoiden (esimerkiksi liikuntaseurat ja -järjestöt, kunnan liikuntapalvelut ja yritykset) toimintaedellytyksiin (esimerkiksi verotus, vapaaehtoistyön edellytykset tai hallinnollinen taakka). Vaikuttaako toimenpide tai päätös liikuntaa ja liikkumista edistävien toimijoiden toimintaedellytyksiin?

Me allekirjoittaneet esitämme valtuustoaloitteena liikunta- ja liikkumisvaikutusten (LIVA) ennakoarvioinnin ottamista vakiintuneella ja systemaattisella tavalla osaksi päätösten vaikutusten ennakoarviointia (EVA).

Tietolähteitä:

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyöryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu: 2022:24
Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi (LIVA), Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 30.5.2022
Kuntalehti 15.2.2023: Päätösten vaikutusten ennakoarviointi voi olla mysteeri luottamushenkilölle – Yhteispelissä viranhaltijoiden kanssa kehitettävää

Päätös Aloite lähetettiin kaupunginhallitukselle tarvittavia toimenpiteitä varten.

Kaupunginhallitus 13.11.2023 § 366

Valmistelu

Esittelijä Kaupunginjohtaja Matti Ruotsalainen

Päätösehdotus Kaupunginhallitus lähettää aloitteen hyvinvointitoimialalle lausuntoa varten.

Päätös Kaupunginhallitus päätti lähettää aloitteen hyvinvointitoimialalle lausuntoa varten.

Valmistelu

Hyvinvointijohtaja Kaisa Rauvala

Ennakkovaikutusten arviointi (EVA) on prosessi, jossa arvioidaan suunniteltujen päätösten tai hankkeiden mahdollisia vaikutuksia ennen niiden toteutumista. Tämän tyyppinen arviointi pyrkii tunnistamaan ja ymmärtämään päätösten tai hankkeiden vaikutukset ihmisille, ympäristölle, yhteiskunnalle, taloudelle ja muille osa-alueille.

Kaupunginhallitus on kokouksessaan 20.12.2021 § 448 käsitellyt viranhaltijavalmistelun taustoitusta, jossa avataan asioiden valmistelua vaikuttavuuden arvioinnin näkökulmasta.

Valmistelussa ei aina välttämättä näy se prosessi, mitä kaikkea siihen väistämättä liittyy. Viranhaltijavalmistelun yhteydessä normaaliin lakisääteiseen valmisteluun kuuluu aina vaikuttavuuden arviointia osana valmisteluprosessia painottuen kulloinkin käsiteltävään näkökulmaan ja sen painopisteisiin. Valmistelussa nämä huomioidaan automaattisesti ilman varsinaista erillistä kirjoitettua analysointi- tai arviointiprosessia. Valmisteluprosessiin vaikuttaa myös luonnollisesti käytettävissä oleva aika sekä aina rajalliset henkilö- ja taloudelliset resurssi. Asianmukaisen julkisen hallinto- ja päätöksentekoprosessin osana on useita näkökulmia, mitä tulee mahdollisuuksien mukaan huomioida riippuen asiasta tai asioista.

Ennakkovaikutusten arviointia tehdään mm. seuraavista:
ympäristövaikutusten arviointi, joka selvittää toiminnan vaikutuksia ympäristöön, yrityksiin kohdistuvien vaikutusten arviointi, väestön terveysvaikutusten arviointi, sosiaalisten vaikutusten arviointi joka selvittää toiminnan vaikutuksia ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen, lapsivaikutusten arviointi joka selvittää toiminnan vaikutuksia lapsiin, ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi, kulttuuristen vaikutusten arviointi, työllisyysvaikutusten arviointi, työelämävaikutusten arviointi yhdenvertaisuus ja tasa-arvoaikutusten arviointi, taloudellisten vaikutusten arviointi, yhdyskuntataloudellisten vaikutusten arviointi, maaseutuvaikutusten arviointi, organisaatiovaikutusten arviointi, sukupuolivaikutusten arviointi, kuntastrategian vaikutusten arviointi, liikenteen vaikutusten arviointi, kaavan vaikutusten arviointi, riskien ja riskien hallinnan vaikutusten arviointi. Lisäksi erillisten asiakokonaisuuksien, kuten tietosuojan vaikutusten arviointi. Eri vaikutusten arvioinnin priorisointia on vaikea toteuttaa, koska laajalla joukolla asioita on kiistämättä erilaisia vaikutuksia; eri asioiden/tilanteiden osalta eri vaikutusten merkitys ja painoarvo vaihtelee. Näiltä osin vaikutusten arviointi on aina automaattinen osa valmistelua.

Kaupunginvaltuusto on päättänyt 31.1.2022 § 8, että merkittävissä ja laajavaikutteisissa asioissa päätösehdotusta arvioidaan suhteessa kaupunkistrategiaan.

Edellä kuvatun perusteella vaikutusten ennakoarviointia tehdään viranhaltijavalmistelussa monesta eri näkökulmasta huomioiden valmistelussa olevan asian painopiste, laajuus ja merkittävyys eri kohderyhmille.

Valtuustoaloitteessa esitetetyt liikunta- ja liikkumisvaikutusten ennakoarviointia tehdään samalla tavalla kuin muitakin arviointeja asioiden valmisteluprosessissa. Merkittävässä ja laajavaikutteisissa asioissa noudatetaan kaupunginvaltuuston päätöstä, jonka mukaan päätösehdotusta arvioidaan suhteessa kaupunkistrategiaan.

Esittelijä

Hyvinvointijohtaja Kaisa Rauvala

Päätösehdotus

Hyvinvointilautakunta merkitsee tiedoksi valtuutettu Hannu Peurasaaren ja viiden muun valtuutetun aloitteen liikunta- ja liikkumisvaikutusten ennakoarvioinnin ottamisesta vakiintuneella tavalla osaksi päätösten vaikutusten ennakoarviointia (EVA). Lisäksi lautakunta toteaa, että aloitteen mukaista arviointia tehdään jo nyt asiakokonaisuuksien viranhaltijavalmistelussa. Aloite lähetetään kaupunginhallitukselle ja valtuustolle käsiteltäväksi.

Päätös

Hyvinvointilautakunta merkitsi tiedoksi valtuutettu Hannu Peurasaaren ja viiden muun valtuutetun aloitteen liikunta- ja liikkumisvaikutusten ennakoarvioinnin ottamisesta vakiintuneella tavalla osaksi päätösten vaikutusten ennakoarviointia (EVA). Lisäksi lautakunta totesi, että aloitteen mukaista arviointia tehdään jo nyt asiakokonaisuuksien viranhaltijavalmistelussa. Aloite lähetetään kaupunginhallitukselle ja valtuustolle käsiteltäväksi.